

Краен квартал

Ахой, дами и господа, добрий ден. Снощи си поплаках за България. Може и да ми се смеете, но си поплаках. А като прочетете и разберете защо съм си поплакал, може и вие да си поплачете или поне да отроните някоя сълзичка – или поне да въздъхнете. Всичко започна с това, че се озовах в един от ония квартали на София, за които много не бях чувал или посещавал и всъщност само бях минавал дотогава оттам – транзит, с кола, трамвай или автобус, но никога не се бях заглеждал, замислял или спирал да обикалям наоколо, както се случи това тази вечер. Може и времето да имаше пръст в тая работа. Беше едно такова меко, есенно, ноемврийско, а ония ми ти листа капеха от дърветата – жълти, червени и прочие, тихо и нежно. Нямахме и полъх от ветрец – изобщо пълна романтика, дами и господа, есенна рапсодия от цветове, сгради и прочие, истинска музика за душата.

И така, в този прекрасен есенен ден, аз, по една случайност, се озовах в един от ония крайни квартали на София – Триъгълника, намиращ се точно там, където излизат трамваите от Надлез „Надежда“, а и беше наистина с триъгълна форма – от една страна беше въпросният „Надлез“ – грозно, комунистическо произведение на допотопната тоталитарна архитектура, съчетание на грандомания и селска простотия; от другата страна – ж.п. линиите, които отиват към Централна гара /заради които именно беше построен въпросният надлез/. Тия линии, от двете страни на които пространството беше осеяно със запустели терени, превърнати в сметища, изоставени, ръждясали халета, разрушени къщи, в стаите на които растяха дървета, треви и храсти, а сред тази разруха обикаляха бездомни кучета, просяци и всякакви други същества, виреещи в запустели пространства като това около ж.п. линиите на софийската централна гара. Този квартал „Триъгълника“ от тия две страни беше, тъй да се каже, изолиран от света, като някакъв остров на прокажени. Да, местоположението

му беше по-подходящо за казарма, затвор, инфекциозна болница или за някакъв вид промишлена дейност, заради съседството на колите, влакове, шума и мръсния въздух.

Да, обаче вместо затвор, гробище, екарисаж или нещо подобно, тук се оказваше, че има жилищен квартал. Неголям, с тесни улички, в които имаше малки, бедни къщички. И това, дами и господа, беше въпросният квартал „Триъгълника“.

Ще бъде несправедливо, ако не кажа, че от третата си страна /забравих да го кажа! /кварталът, който граничеше с Перловската река /или по-скоро канал за отходните води на София/, ако не спомена, че от тази трета страна, „Триъгълника“ беше опасан с нещо като градинка, сива, грозна градинка от саморасли дървета, мръсна, неподдържана и с тъмни алеи, използвана най-вече за кучешка тоалетна, доколкото можах да преценя, съдейки по десетките притежатели на кучета, придружавани от притежанията си, които бродеха, дори в тъмните часове на есенния ден, в който посетих това славно място.

Защо казвам славно ли?

Сигурно ще се изненадате, но аз, кой знае защо, именно на това безумно място, в тази триъгълна крепост /защото този квартал приличаше на нещо като крепост, ограден от трите

си страни – с ж.п. линията, надлеза и канала/, та именно на това невероятно място, най-силно се трогнах, разчувствах и както вече споменах – и си поплаках.

Как стана това?

Кое ме разчувства толкова силно в това забравено от Бога място, ще се запитате вие?

Ще ви кажа. Нека не ви прозвучи невероятно, но това място, този квартал някак се превърна за мен в нещо като символ, именно тук аз сякаш прозрях истината за страната, в която се бях родил, която като малък, кой знае защо, ме бяха учили да обичам. Става въпрос за България, дами и господа, за нея става въпрос, колкото и да ви звучи странно, защото днес вместо това име, най-често я наричат „тая държава“, „скапана държава“ или нещо подобно. Но – да се върна на темата, както се казва. На нашия „Триъгълник“. Той беше нещо като антипод на Центъра, на лустросаната Докторска градина, на улиците, на които живееха богоизбраните политици, журналисти и бизнесмени, където се намираха Парламента, БНТ и Университета и т.н. държавни институции. Тук, в „Триъгълника“ нямаше никакви държавни институции, нямаше богаташи. Нямахме градинки, които да са получавали два милиона лева за нов фонтан и електронна система за

поливане. По улиците не се мяркаха джипове, мерцедеси. Самите тия улички изглеждаха доста беднички. Но, дами и господа, все пак по тия улички имаше съвсем нормален живот. Те бяха с къщи с дворчета, а на някои от тях за свое учудване, аз видях закачено българското знаме! Това доста ме учуди, признавам. Какво правеше българското знаме на тия невероятни къщурки?

Но това не беше всичко. Изненадата дойде, когато стигнах до най-крайната уличка на този най-краен /или по-скоро най-забутан!/ софийски квартал. Там, когато тръгнах от канала за отпадни води и покрай запуснатите къщи край релсите искаха да стигна по хипотенузата на триъгълника Надлез „Надежда“, аз видях една табелка, на която пишеше как се казва въпросната жалка и грозна уличка и разбира се, с любопитство вдигнах глава, за да я прочета. Така разбрах, че тази улица, това олицетворение на разрухата и грозотата се казва... Как мислите, дами и господа? Казваше се „Захарий Стоянов“, дами и господа.

Улица „Захарий Стоянов“.

В първия момент не повярвах на очите си. Само прочитането на това име, според мен, въздейства на всеки един, който е прочел дори една страничка от неговите спомени, публицистика, биографиите му на Ботев, Левски, на „Записките по българските въстания“ и едва ли има български писател, освен Христо Ботев, който да е толкова силен и въздействащ, а в същото време да е толкова свързан с българската история, с нейните най-героични страници и след това да е толкова важен участник и в изграждането на Нова България. Само името му говореше, топлеше, помагаше. Разбира се, той беше и любим мой автор – няма българин, който да не го обикне, ако прочете нещо от него... И ето, представете си, в тази ноемврийска вечер, аз налетях тук, на тази улица, която се казваше „Захарий Стоянов“.

Какво толкова, ще кажете вие. Ами, да, хубаво е, че има кръстена на бедния, отровен Захарий Стоянов уличка в София.

Е, нищо че е най-бедната, най-пустата, най-грозната /да ме прощават обитателите й!/. Улица, на която

няма Парламент и банки, телевизия и министерства, училища, университет, изобщо – чудесен начин да отбиеш номера като кажеш, че да, има такава улица, на някого, който случайно вземе, че се сети за това, хем – да го натикаш буквално, това име – в трета и пета, не ами, в ДЕСЕТА глуха! Защото, явно не случайно, тази уличка, дами и господа, беше именно успоредна на т.нар. глухи ж.п линии на Централна гара, които се наричат така, защото по тях не минават влакове, а понякога ги използват само при меневрите.

Представа си нямах кои са „кръстниците“ на тази улица. Но в това не видях нищо случайно.

Омразата на тия кръстници към Захарий Стоянов, подигравката, с която бяха я нарекли на негово име, беше просто очевидна.

Разбира се, тази улица можеше да се казва „Цар Освободител“, „Граф Игнатиев“ или „Княз Дондуков“. Интересно защо ли не я бяха кръстили „Скобелев“ или „Сан Стефано“, „Гладстон“, „Лега“ или, о милостиви Боже, защо не „Московска“?! А някои от улиците и булевардите в центъра на София, да се нарече Захарий Стоянов?

Но, дами и господа, това явно беше случайно. И в резултат на тази случайност, бедничкият ми Захарий се беше озовал тук, на най-крайната, десета глуха уличка на София.

И на мен ми стана тъжно за Захарий Стоянов.

С такива чувства и мисли аз продължих напред, като в същото време изпитвах странна топлина от факта, че вървя по улица „Захарий Стоянов“. И колкото повече вървах по калната й, осеяна с дупки и локви разкопана настилка, тази топлина ме завладяваше. Все пак имаше такава улица, кръстена на моя любим писател, аз вървах по нея и тук, едва ли не на края на света, аз и той сякаш се докоснахме. Далеч от суетата, от лъжите и измамите, ние и двамата бяхме еднакво захвърлени от света и непризнателните му жители.

И така, аз стигнах до първата /също като първата бедна и неугледна/ пряка, по която завих – и за мое учудване /аз вече с любопитство четях имената на улиците на този софийски музей на „благодарността“/ – тя се казваше – „Мърквичка“!

Мърквичка също ми беше по някакъв начин близък, бях виждал някои от най-прекрасните му, изпълнени с невероятен, тъй роден колорит и дух картини в една от залите на Народното събрание, и едва ли имаше, въпреки чешкия му произход, по-български – и по-забравен художник от него... Той и Захарий бяха чудесен тандем, събратя по дух... и забрава. Спомних си самотния гроб на Мърквичка в Прага, който бяхме посетили една неделя с жена ми и дъщеря ни, предупреждението от гробищната управа, което намерихме на гроба, че таксата за мястото не е плащана от години и предстои костите му да бъдат извадени... Бедни ми Захарий и бедни ми Мърквичка, тук, и двамата в този краен, беден софийски квартал, забравени, захвърлени от потомците, заради които бяха живели. Но това не е всичко, дами и господа, далеч не беше всичко, което видях аз тогава, в онази тъжна ноемврийска вечер. Когато стигнах до спирката на метрото на този прекрасен, изоставен от бога квартал, чак сега забелязах как се казвала тя.

А тя, дами и господа, забележете /и пак ми кажете, че всичко това, което ви говоря е случайно и аз си въобразявам какво ли не! – тази спирка на метрото в квартал „Триъгълника“ се казваше... „Хан Кубрат“! Това вече ме довърши, признавам!

Не знаех да се смея ли, да плача ли, какво да правя... Само ми ставаше все по-мъчно и мъчно... Дойде един от хубавите нови, европейски трамваи, които напоследък се движат из София и аз се качих в него и зарях поглед навън, през стъклата, където нощта, есента и слабият дъждец, който заръмя, поглъщаха отдалечаващият се беден квартал със славни български имена... И именно тогава, преди следващата спирка, от мястото си станаха един мъж и една жена, като мъжът беше явно спял, защото безпомощно протегна ръка и викна силно и ядосано на жената, която го придружаваше, но беше избързала пред него: – Каж ми накъде да вървя!... Напред или назад?!

Жената нищо не му отговори, но се върна при него, мълчаливо го улови за ръката и двамата слязоха, а аз продължих... И тогава, както вече ви бях казал, аз – като свързах тази

случка с въпроса на слепеца с предишните и си помислих какви слепци всъщност сме и ние, българите, адски се натъжих... и дори, срам – не срам, си поплаках, но така, разбира се, че никой в трамвая да не разбере...

Заклучение

Твърде съзливо, сантиментално ми звучи сега всичко това, което съм написал. Но – няма как да върна времето назад, да променя това. Написана дума – хвърлен камък. Подобно на химичните реакции, може би някои имена на велики личности очевидно предизвикват в мен странни, емоционални реакции които – също като тях,

ме променят. Както от два различни елемента се получава трети, с нови качества и вид, така и имената на Захарий Стоянов, Мърквичка и хан Кубрат бяха предизвикали в мен подобни промени. Първо се натъжих и поплаках, но после ми стана светло и прекрасно. Само мисълта, че в София, в България, все пак има квартал, макар и краен, в който тия горди имена са изписани на табелите на улиците и метрото, ме окрили и изпълни с надежда. И една твърде смела мисъл ме завладя: щом тези велики личности придаваха дори на един толкова краен, български квартал стойност, чар, и ме изпълваха с такава

необикновена светлина и надежда, какво щеше да бъде въздействието им, ако заемеха друго, далеч по-почетно, заслуженото, полагащо им се от историята място? И – само за мен... или и за другите българи важеше това? Ако случайно... Но – стига вече драми, дами и господа! Стига сълзи и сополи! Празници приближават, светли християнски празници, да сте живи и здрави, вие и семействата ви! Много не му мислете, ами просто се повеселете... и изпийте една халба хубава чешка бира и заради мен! Наследяноу и хезкий ден!

Стефан Кисъв

Александрина Милчева на 80 години

Александрина Милчева е родена на 27 ноември 1934 г. в Смядово, в семейството на свещеник. Завършва гимназия в Шумен. Кандидатства в Софийската консерватория, но не е приета с аргумента, че няма гласови данни. Препятствията обаче не я отчайват. Младата певица първо печели конкурс за хористка във Варненската опера, където пее две години – вкл. и малки роли. После се връща се в София и пет години учи пеене при проф. Черкин, като същевременно работи в Ансамбъла за песни към Българското радио. През 1960 г. вече е солистка на Варненската опера. Първата ѝ голяма роля е Дорабела в „Така правят всички“ на Моцарт. 20 години по-късно изпълнява същата роля във Виенската държавна опера. Александрина Милчева е носител на голямата награда на Международния певчески конкурс в Тулуза през 1966 г. След него следват и първите ѝ изяви на международни сцени. „Аз съм попска дъщеря и това много ми е пречило“, казва певицата. „Например, много трудно ме пуснаха да отида на конкурса в Тулуза. И добре, че нямаше българи в журито, иначе може би пак щях да взема награда, но нямаше да е Голямата. Да не говоря за трудностите, когато се явявах на прослушвания за конкурси. Тулуза беше единственият конкурс, на който успях да отида“. През 1968 г. Александрина Милче-

ва е вече солистка на Софийската опера, където дебютира в ролята на Пепеляшка от едноименната опера на Росини. На сцената на Софийската опера тя пее Амнерис от „Аида“, Азучена от „Трубадур“, Марина от „Борис Годунов“ и Кармен от едноименната опера. През 1978 г. директорът на Виенската държавна опера проф. Егон Зеефелнер я чува в Пловдив в ролята на Марина от „Борис Годунов“ и я кани да пее в австрийската столица. Във Виенската държавна опера изпълнява 170 централни роли. Най-вълнуващото ѝ преживяване е Кармен с партньор Пласидо Доминго. Доминго е и нейният любим сценичен партньор, а най-вдъхновяващата за нея публика е италианската. Александрина Милчева пее на сцените на Миланската Скала, Арена ди Верона, Театър Сан Карло, Театро Комунале, Римската опера, Гранд Опера, Ковънт Гардън, Болшой театър, Метрополитън, в Сан Франциско, Далас, Синсинати, Токио, Театро Колон – Буенос Айрес, Рио де Жанейро, оперите в Барселона и Мадрид, Цюрих, Женева, Лозана, Мюнхен, Хамбург, Бон и много други. Нашият известен мецосопран се изявява под диригентската палка на големи диригенти като Клаудио Абадо, Рикардо Мути, Джанандреа Гавацени, Зубин Мета, Лорин Маазел, Жорж Претр, Херберт фон Караян, Юджийн Орманди, Мишел Пласон. Алексан-

дрина Милчева е и един от най-известните ни камерни изпълнители. Заедно с пианистката Светла Протич тя изнася камерни рецитали с песни и романси от Мусоргски, Рахманинов, Чайковски, Рихард Щраус, Шуман, Шуберт, Дебюси, Вивалди. Милчева е известен вокален педагог. Тя е създател на Международната оперна академия „Сакра“. За почти 30 години в майсторските ѝ класове са взели участие млади певци от цял свят. Много от тях пеят на световните оперни сцени.

Мария Захариева